



CHANGEMAKER



RAUHAN PUOLELLA

Changemakerin materiaali Ukrainan sodasta seurakuntien käyttöön



CHANGEMAKER

Changemaker on Kirkon Ulkomaanavun nuorisoverkosto, joka muuttaa maailmaa. Kouluttautumme ja kampanjoimme kehitysmaihin liittyvistä kysymyksistä. Vaikuttamistoimintamme pääteemoja ovat rauha, talous ja ympäristö. Toimintamme on nuorten itse suunnittelemaa ja toteuttamaa.

Toimitus: Matias Uusisilta ja Helmi Saksholm

Kuvat: Antti Yrjönen/ KUA

Taitto: Matias Uusisilta

Eteläranta 8, 00130 Helsinki,
toimisto@changemaker.fi
www.changemaker.fi



MITÄ?

Venäjä aloitti hyökkäyksen Ukrainaan helmikuussa 2022. Hyökkäys on jatkumoa vuonna 2014 alkaneelle konfliktille, jonka aikana Venäjä miehitti Krimin niemimaan.

MIKSI?

Sodille ja kriiseille harvoin löytyy vain yhtä syytä. Konfliktien eri osapuolilla on erilaisia perusteluita toiminnalleen eivätkä kaikki nämä suinkaan ole ääneen lausuttuja. Venäjä on kutsunut aloittamaansa hyökkäystä rauhanturvaamisoperaatioksi, jonka tavoitteena on suojella Itä-Ukrainan venäjänkielistä vähemmistöä. Lännessä taas tiedetään, että Putinin oikeana tavoitteena on laajentaa Venäjän etupiiriä ja estää NATO:n laajentuminen itään. Lisäksi sodasta liikkuu paljon valeutisointia sekä Venäjän valtion propagandaa, jotka vaikeuttavat varmistetun tiedon saamista sodan tapahtumista. Tässä tilanteessa onkin erittäin tärkeää tarkistaa esimerkiksi sosiaalisessa mediassa leviävien videoiden ja kuvien lähteet ennen jakamista.

Oli sodan syy missä tahansa, sota on aina tragedia eikä sodassa ole ikinä voittajia, vaan ainoastaan häviäjiä. Jokainen ukrainalainen ja venäläinen sotilas ja siviili, joka menettää henkensä tässä konfliktissa on tarpeettoman suurvaltapoliitiikan uhri. Sodasta ei tulisikaan syyttää tavallisia venäläisiä tai ukrainalaisia, vaan pohtia sodan juurisyytä ja mieltä, miten sota olisi saatu estettyä jo ennen sen syttymistä, jotta saman toistuminen voidaan estää tulevaisuudessa.

KUA

**Kirkon
Ulkomaanapu**

POHDINTAA

OLISIKO SOTA VOITU ESTÄÄ?

Maailmassa soditaan lukemattomista eri syistä. Toisinaan kyse on eri kulttuuriryhmien välisestä erimielisyyksistä, toisinaan resursseista ja joskus puhtaasti suurvaltapolitiikasta. Usein väkivaltaisuuksien puhkeaminen on monien tekijöiden summa. Esimerkiksi Syyrian sisällissodan on sanottu osittain johtuneen ilmastonmuutoksesta, sillä kannannousua edelsi pitkään jatkunut kuivuus.

Tämä herättää pohtimaan, että olisiko Syyrian verinen sota voitu estää puuttamalla ilmastonmuutokseen paljon aiemmin. Samalla tavalla myös meneillään olevan sodan kohdalla voidaan pysähtyä pohtimaan sen juurisyytä ja miettiä, mitä olisi voitu tehdä eri tavalla, jotta sota ei olisi syttynyt. Näin voidaan suunnata katse myös tulevaan ja toimia niin, että samanlaisia konflikteja ei syttyisi tulevaisuudessa.

Eräiden tutkijoiden mukaan ilmastonmuutos ja Euroopan pyrkimykset irti fossiilisista polttoaineista, ovat yksi selitys, sille miksi Venäjän hyökkäys tapahtui juuri nyt. Putinin valta perustuu pitkälti öljy- ja kaasusektoreiden ja niistä saatujen tuottojen hallintaan. Tästä syystä Venäjä koki strategisesti järkeväksi hyökätä juuri nyt kun Eurooppa on edelleen riippuvainen venäläisestä polttoaineesta. Putin näet ajatteli Euroopan olevan haluton reagoimaan hyökkäykseen voimakkaasti ollessaan riippuvainen Venäjän fossiilisista polttoaineista. Venäjälle uusiutuvaan energiaan siirtyminen uhkaa heikentää tätä Venäjän vipuvartta Eurooppaan nähden.

Toisaalta Venäjän hyökkäys on myös osoittanut, että kansainvälisen yhteisön reaktio Venäjän vuonna 2014 toteuttamaan Krimin niemimaan miehitykseen, ei ole ollut riittävä. Venäjälle asetettiin jo tuolloin pakotteita, mutta ne olivat niin lieviä, että ne eivät päättäneet miehitystä. On mahdollista myös pohtia olisiko vahvemmat pakotteet jo tuolloin voineet estää nyt tapahtuneen hyökkäyksen?

Millaiset syyt vaikuttavat sotien taustalla? Mitä olisi pitänyt tapahtua toisin, jotta Venäjän hyökkäystä ei olisi tapahtunut? Miten vastaavat konfliktit voitaisiin estää tulevaisuudessa?

Etsikää eri konflikteihin tai sotiin liittyviä uutisia. Minkälaisia ajatuksia tai tunteita sotautisointi herättää? Minkälaisia syitä sodille löytyy?



MITÄ VENÄLÄISET TÄSTÄ AJATTELEVAT?

Venäjän hyökkäystä Ukrainaan on edeltänyt mittava propagandaooperaatio, jolla hyökkäystä on perusteltu Venäjän kansalle. Hyökkäyksen alettua suurin osa riippumattomista medioista on joutunut lähtemään Venäjältä ja Venäjän kansa on entistä enemmän vain valtiojohtoisen median varassa, jolta he eivät saa puolueetonta tietoa Ukrainan tilanteesta.

Monen raportin mukaan edes venäläiset sotilaat eivät ole olleet täysin tietoisia, mitä he ovat lähteneet Ukrainaan tekemään. Eräiden lähteiden mukaan osa sotilaista on luullut menevänsä vain sotaharjoitukseen.

Ukrainan sota on osoittanut myös meille suomalaisille, miten tärkeää riippumaton ja luotettava median olemassaolo on. Riippumattomaa mediaa ei tule kuitenkaan ottaa itsestään selvänä. Journalistiliiton mukaan lehdistönvapaus on koronapandemian aikana heikentynyt kahdessa kolmasosassa maailman maista. Tätä on tapahtunut myös Euroopassa esimerkiksi Unkarissa.

Laajasta propagandauutisoinnista huolimatta monet Venäjän kansalaiset ovat nousseet hallintoaan vastaan. Sodan vastaisia mielenosoituksia on Venäjällä päivittäin ja niissä on pidätetty tuhansia mielenosoittajia.

Jokaisen suomalaisen on myös tärkeää tiedostaa, että Venäjän mielipidevaikuttamista tapahtuu myös Suomessa. Nimettömien ja tunnistamattomien käyttäjien sosiaalisessa mediassa levittämä disinformaatio voi olla vaikea ensi silmäyksellä tunnistaa ja siksi on tärkeää tarkistaa jokaisen sosiaalisessa mediassa jakamansa jutun tausta.

Sodan keskellä on myös tärkeää muistaa, että Ukrainan sodassa eivät kärsi vain ukrainalaiset vaan myös venäläiset, joita on johdettu tietoisesti harhaan. Tästä syystä myös tavallisilla venäläisillä voi olla hyvinkin jyrkkiä mielipiteitä meneillään olevasta konfliktista. Kansainvälisen yhteisön olisikin tärkeää tukea riippumattoman median asemaa niin Venäjällä kuin muuallakin maailmassa.

Mieti mistä sinä itse seuraat maailman tapahtumia? Ovatko lähteesi luotettavia? Miten tunnistat valeuutisoinnin? Mitä sinä sanoisit venäläiselle, joka ajattelee Venäjän hyökkäyksen olevan oikeutettu?



ME JA HE -AJATTELU

Maailmassa on tällä hetkellä lähes 30 aseellista konfliktia. Meille Suomeenkin on 2010-luvulla saapunut kymmeniä tuhansia pakolaisia Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta, joissa on ollut Ukrainan sotaan verrattavia konflikteja. Suhtautuminen eri ihmisryhmien hätään on kuitenkin ollut monelta osin hyvin erilaista. Miksi ukrainalaisten hätä koskettaa eri tavalla kuin sota Syyriassa tai Afganistanissa?

Lukekaa Ylen artikkeli “Kukaan ei ole toivottanut minua tervetulleeksi”.

Mitä ajatuksia artikkeli herättää?

(Aiheesta lisää: Yhteinen pallo - opas kriittiseen globaalikasvatukseen kappaleessa 4.)

MITÄ ON RAUHA?

Rauha on asia, joka tulee helposti puheeksi vain silloin kun jossakin on sotaa. Kuitenkin maailmasta löytyy myös paljon alueita, joilla ei ole sotaa, mutta jotka ovat jollakin muulla tavalla rauhattomia.

Rauhan käsite voidaan jakaa positiiviseen ja negatiiviseen rauhaan. Negatiivinen rauha tarkoittaa yksinkertaisesti sota-tilan poissaoloa. Näin ollen jopa kansalaisiaan alistavan diktatuurin voidaan nähdä toteuttavan negatiivista rauhaa, jos siellä ei ole aktiivista sotatilaa. Positiivinen rauha sen sijaan tarkoittaa syvempää yhteiskunnallista rauhaa, jolloin tasa-arvo ja demokratia toteutuvat. Tällainen yhteiskunta mahdollistaa jäsenilleen hyvän elämän sortamatta ketään.

Sodan aikana rauhanrakentaminen on vaikeaa ja siksi rauhaa kannattaa rakentaa ennen kaikkea silloin kun ei ole sotaa. Näin voidaan rakentaa yhteiskuntaa, joka on kaikille turvallinen ja oikeudenmukainen ja mahdollisesti myös estää tulevien konfliktien syntyminen.

Mitä rauha sinulle merkitsee? Miten rauhaa voisi rakentaa myös silloin kun ei ole sotaa? Vallitsiko Venäjällä tai Ukrainassa rauha ennen hyökkäystä?



(Aiheesta lisää: [Changemakerin Rauhantekijät -materiaali.](#))



VÄKIVALLATTOMIA TAPOJA VAIKUTTAA SOTAAN

Maailman valtiot ovat pyrkineet vaikuttamaan Venäjään talouspakotteilla. Näiden pakotteiden tavoitteena on ollut pakottaa Venäjä lopettamaan hyökkäyksensä vaikeuttamalla Venäjän taloutta. Erityisesti tämänhetkisessä globaalissa maailmassa tämä on erittäin voimakas keino vaikuttaa valtioiden toimintaan.

Samalla Euroopan maat kuitenkin ostavat Venäjältä maakaasua ja öljyä joka päivä sadoilla miljoonilla euroilla. Käytännössä tällä energia- ja polttoaineriippuvuudella rahoitetaan Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainaan.

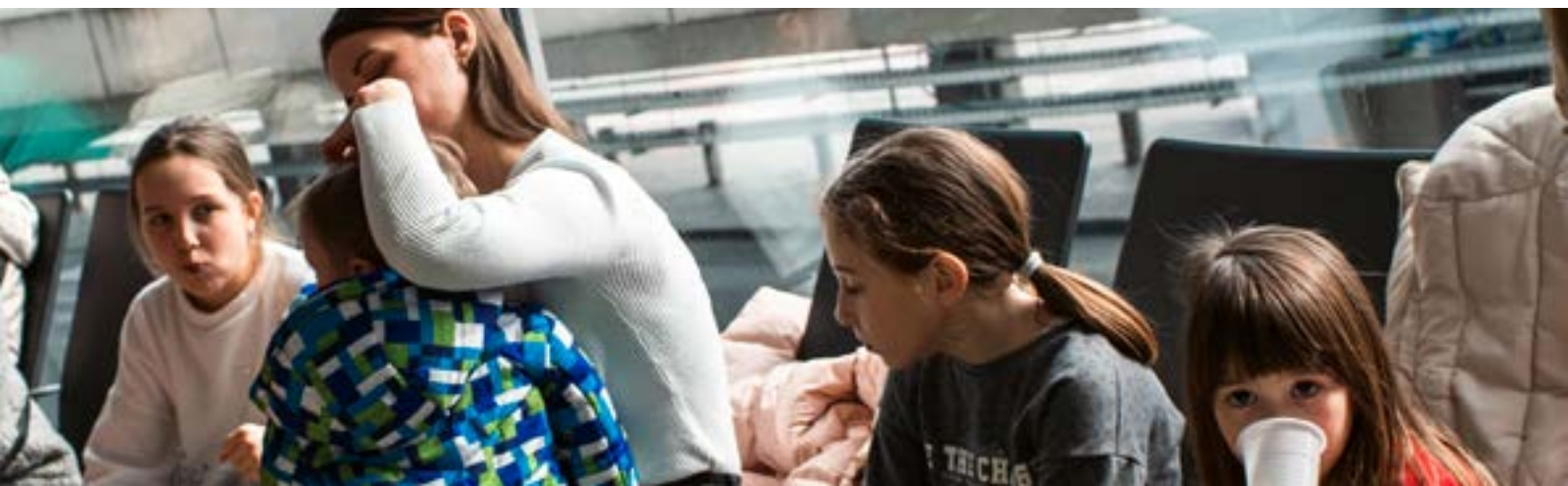
Ukrainalaiset ympäristöjärjestöt ovatkin pyytäneet Euroopan maita irtautumaan fossiilisista polttoaineista niin pian kuin mahdollista. Vähentämällä Venäläisen öljyn käyttöä ja panostamalla uusiutuvaan energiaan, voidaan vähentää Venäjän sotatoimien rahoitusta merkittävästi.

Kansainvälinen energiajärjestö IEA on laatinut myös listan toimista, joilla öljyn kulutusta voidaan vähentää. IEA:n mukaan toimivia tapoja ovat mm. nopeusrajoitusten laskeminen, etätöiden tekeminen vähintään kolmena päivänä viikossa ja sunnuntain pyhittäminen autottomaksi päiväksi.

Yksilöiden lisäksi IEA kannustaa myös yhteiskunnalliseen muutokseen, mm. suosittelemalla julkisen liikenteen maksujen alentamista sekä kävelyyn ja pyöräilyyn kannustamista. Suurissa kaupungeissa henkilöautojen pääsyä teille voisi rajoittaa.

Lopuksi energiajärjestö kehottaa välttämään tarpeetonta työmatkailua ja käyttämään kulkemiseen junia lentokoneiden sijaan aina kun se on mahdollista.

Mieti miten sinä voisit vähentää fossiilisen energian käyttöä omassa tai perheesi arjessa. Voisiko perheesi esimerkiksi viettää autotonta päivää kerran viikossa? Mikä Suomessa pitäisi olla eri tavalla, jotta voisimme luopua fossiilisista energian lähteistä?



A close-up photograph of a young woman with dark hair, looking down with a thoughtful or somber expression. Her eyes are closed or looking very low. The lighting is soft, highlighting her facial features. She is wearing a dark-colored top.

MITÄ MINÄ VOIN TEHDÄ?

Auttamishalu on inhimillistä. Tällä hetkellä monet lahjoittavat rahaa tai perustavat keräyksiä ukrainalaisten auttamiseksi. Tämä on erittäin hyvä tapa toimia ja rahaa kannattaakin lahjoittaa nimenomaan tunnettujen ja luotettavien järjestöjen kautta.

Jos haluat lahjoittaa tavaraa, on hyvä tutkia paikallisia vaihtoehtoja, jotka esimerkiksi keräävät lahjoituksia Ukrainasta saapuneille pakolaisille.

Jokainen meistä voi myös omalla toiminnallaan rakentaa kestäväää rauhaa.

Osoita puheellasi solidaarisuutta myös venäläisiä kohtaan. Puutu kohtaamaasi häirintään. Mieti miten sinä voisit huomioida erilaiset ihmiset. Järjestä ystäväiesi kanssa mielensoitus rauhan puolesta.



SOTA HERÄTTÄÄ TUNTEITA

Kaikenlaiset tunteet ovat inhimillisiä ja niille kannattaa antaa tilaa. Sota voi herättää pelkoa ja vihaa tai vaikka huolta omasta ja läheisten turvallisuudesta. Nämä ovat täysin ymmärrettäviä ja inhimillisiä reaktioita meneillään olevaan kriisiin. Tunteiden kanssa ei kannata jäädä yksin, vaan on aina hyväksi etsiä turvallisia ihmisiä, joiden kanssa kriisin herättämistä tunteista voi puhua.

Jos tunteet aiheuttavat stressiä ja ahdistusta, voi olla hyvä myös miettiä itselleen toimivia tapoja tunteiden purkamiseen ja ajatusten saamiseksi muualle. Tällaisia voivat olla esimerkiksi liikunta, harrastaminen tai ystävien kanssa vietetty aika.

Jos sotauutiset ahdistavat, voi olla myös hyvä miettiä taukoa sosiaalisesta mediasta ja uutisovelluksista, joiden kautta sotauutisia tulee luettua.

Lisää vinkkejä löytyy esimerkiksi Mieli ry:n sivuilta.

HARJOITTEITA

Tässä muutamia leikkimielisiä harjoitteita, joiden avulla teemaa voi käsitellä leikin ja toiminnan kautta. Harjoitteet on kerätty Changemakerin aiemmista materiaaleista ja muokattu tarpeen mukaan teemaan sopivaksi.

MAAILMAA MUUTTAVAT PATSAAT

Ryhmä jaetaan noin viiden hengen joukkueisiin, joiden kaikkien tehtävänä on muodostaa patsas, joka kuvastaa annettua aihetta. Aiheita voivat olla muun muassa: maailmanrauha, ihmisoikeudet, sananvapaus, toimeentulo, koulutus, mielenosoitus. Aikaa patsaan ideointiin on 90 sekuntia ja kaikkien joukkueen jäsenten on osallistuttava tehtävään. Tämän jälkeen joukkueet esittävät teoksensa muille ja selittävät millä tavalla patsas kuvaa annettua aihetta. Työntekijät tai isokset voivat toimia leikissä tuomareina, jotka julistavat aina kierroksen voittajan, mutta tämä ei ole välttämätöntä.

USKONNOT RAUHAN ASIALLA

Lukekaa piispa Mari Leppäsen teksti **Sodan musta peitto**.

Mitä ajatuksia teksti herättää?
Miten uskonnot voisivat edistää rauhaa?

ARVOJANA TYÖSKENTELY

Vetäjä pyytää osallistujat avoimeen tilaan, esimerkiksi huoneeseen, jossa kaikki mahtuvat liikkumaan hyvin. Tilan toinen pääty määrätään "täysin samaa mieltä" -pääksi ja toinen "täysin eri mieltä" -pääksi. Vetäjä esittää väittämiä, joita on listattu alle ja osallistujat asettuvat janalle kohtaan, joka kuvastaa heidän mielipidettään väitteestä. Osallistujilta voi pyytää kommentteja siitä, miksi ovat juuri siinä kuin ovat. Väitteitä voi karsia ja keksiä lisää harjoituksen nopeuttamiseksi tai venyttämiseksi.

Väitteitä:

- **Yksi ihminen ei voi vaikuttaa rauhan toteutumiseen maailmassa.**
- **Suomessa on kaikkien turvallista elää.**
- **Osaan nimetä ainakin kaksi juuri nyt käynnissä olevaa sotaa.**
- **Vihapuhe ahdistaa minua.**
- **Jos näen, että joku läheiseni jakaa vale uutisen, otan asian hänen kanssaan puheeksi.**
- **Ilmastonmuutos ja muut ympäristöongelmat ovat vakavin uhka ihmiskunnalle juuri nyt.**
- **Nälänhädät johtuvat siitä, että maailmassa on liikaa ihmisiä.**
- **Olen huolestunut maailman tilasta.**
- **Suomen pitäisi ottaa enemmän pakolaisia.**

LÄHTEET & LISÄLUKEMISTA

Greenpeace. Ukrainalaiset ympäristöjärjestöt - fossiilisten tuonti seis, jokainen toimettomuuden päivä lisää kärsimystä. <https://www.greenpeace.org/finland/tiedotteet/50469/ukrainalaiset-ymparistojarjestot-fossiilisten-tuonti-seis-jokainen-toimettomuuden-paiva-lisaa-karsimysta/>

HS. Putinin väkivaltaisuutta selittää myös pelko fossiilittomasta tulevaisuudesta. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008635747.html>

Journalistiliitto. Lehdistönvapaus on korona-aikana heikentynyt kahdessa kolmasosassa maailman maaista. <https://journalistiliitto.fi/fi/lehdistonvapaus-on-korona-aikana-heikentynyt-kahdessa-kolmasosassa-maailman-maista/>

Maailma.net. Tutkimus: Ilmastonmuutos vaikutti Syyrian sisällissodan syttymiseen. <https://www.maailma.net/uutiset/tutkimus-ilmastonmuutos-vaikutti-syyrian-sisallissodan-syttymiseen>

Mieli ry. Miten puhun sodasta nuoren kanssa? <https://mieli.fi/uutiset/miten-puhun-sodasta-nuoren-kanssa/>

Mieli ry. Kuinka huolehtia mielenterveydestä kriisin aikana: 14 vinkkiä. <https://mieli.fi/uutiset/miten-puhun-sodasta-nuoren-kanssa/>

YLE. Kirjeenvaihtajan analyysi: Venäjän propaganda vie kansaa ”sukellusveneessä kohti pohjaa” - säröjäkin on, mutta valtaosa seisoo Putinin takana. <https://yle.fi/uutiset/3-12340003>

YLE: Sodan takia jokaisen kannattaa vähentää energian kulutusta, arvioivat Sitra ja energiajärjestö. <https://yle.fi/uutiset/3-12368298>